

Årsrapporten
på webben
uka.se/arsrapport

HÖGSKOLANS EKONOMI OCH FINANSIERING

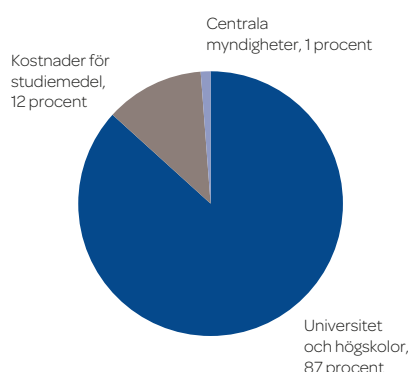
Under 2018 nådde tre av fyra lärosäten inte upp i sina takbelopp, vilket innebar att det återigen fanns ledig kapacitet i högskolan. För första gången på tio år understeg det samlade ekonomiska värdet av utbildningsvolymen lärosätenas samlade takbelopp. Intäkterna till högskolans forskning och utbildning på forskarnivå ökade igen efter förra årets nedgång.

DEN TOTALA KOSTNADEN för verksamheten vid Sveriges universitet och högskolor uppgick till 73,6 miljarder kronor under 2018. Det motsvarade 1,54 procent av Sveriges bruttonationalprodukt (BNP). Andelen var i det närmaste densamma, 1,53 procent, under 2017, vilket betyder att kostnaderna utvecklades i samma takt som den svenska ekonomin i övrigt. Strax under 80 procent av verksamheten finansierades av staten, dels med direkta statsanslag, dels genom bidrag från forskningsfinansierande myndigheter.

Tillsammans med statens kostnader för studiestödssystemet och de myndigheter som arbetar med högskolefrågor uppgick de totala kostnaderna för sektorn till 84,5 miljarder kronor under 2018. Kostnaden för studiestödssystemet uppgick till 9,8 miljarder medan övriga myndigheters verksamhet kostade staten strax över 1 miljard. Fördelningen av kostnaderna var i det närmaste identisk med året innan (se figur 78).

Figur 78. Fördelning av kostnaden för högskolesektorn 2018, andel.

Lärosätena varierar betydligt i storlek, inte minst i ekonomiska termer. De fyra största: Lunds universitet, Karolinska institutet, Uppsala universitet och Göteborgs universitet stod tillsammans för drygt 40 procent av den totala omsättningen (kostnaden). Deras kostnader varierade mellan 6,5 och 8,5 miljarder kronor, samtidigt som två tredjedelar av läro-

sätena hade kostnader under en miljard kronor. Lågst kostnader hade de (oftast enskilda) högskolor som främst bedriver utbildning och forskning inom konst, vård och teologi. Här varierade kostnaderna mellan drygt 300 miljoner kronor till 4 miljoner kronor. Skillnaderna i ekonomisk storlek har såklart betydelse för lärosätenas förutsättningar att bedriva verksamhet.

OLIKA TYPER AV INTÄKTER

Lärosätenas intäkter består av statliga anslag, av intäkter i form av förbrukade medel från externa finansiärer och av finansiella intäkter. Lärosätenas intäkter från externa finansiärer delas in i bidragsintäkter respektive avgiftsintäkter, beroende på vilken typ av verksamhet som medlen finansierar.

Bidragsintäkterna kan exempelvis utgöras av forskningsbidrag, som är intäkter för forskning utan att bidragsgivaren har rätt till forskningens resultat. Avgiftsintäkter består av intäkter från uppdragsverksamhet och övriga avgiftsintäkter. Uppdragsverksamhet finansieras med avgifter som beställaren betalar, och kan vara antingen utbildning eller forskning. Inom utbildning sker uppdragsverksamheten huvudsakligen som uppdragsutbildning enligt särskilda förordningar. Uppdragsforskning är forskning som utförs på uppdrag av en extern finansiär, där man reglerar uppdragsgivarens inflytande på verksamhetens planering och genomförande samt dispositionsrätt till forskningsresultaten i ett avtal. Uppdragsforskning kan även gälla exempelvis utredningar eller produktutveckling.

Kategorin övriga avgiftsintäkter består huvudsakligen av intäkter enligt paragraf 4 i avgiftsförordningen. Det är bland annat intäkter för uthyrning av lokaler, konferensavgifter och övriga intäkter i verksamheten, till exempel försäljning av material. Dessutom ingår fakturerade kostnader och eventuella intäkter av sponsring i denna kategori, samt lärosätenas intäkter av studenternas anmälnings- och studieavgifter. Finansiella intäkter består huvudsakligen av ränteintäkter.

De belopp som externa finansiärer betalar till lärosätena bokförs som intäkter av lärosätet först i samband med att de förbrukas, det vill säga när kostnader uppstår. Detta medför att det finns en skillnad mellan finansiärernas betalning och lärosätenas redovisade intäkter från finansiärerna. De forskningsbidrag som inte förbrukats återfinns under posten "oförbrukade bidrag" i lärosätenas balansräkningar.

Lärosätenas ekonomi

Universitetens och högskolornas verksamhet delas in i två verksamhetsområden; *utbildning på grundnivå och avancerad nivå* och *forskning och utbildning på forskarnivå*. De statliga anslagen följer samma uppdelning – lärosätena får ett anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå och ett för forskning och utbildning på forskarnivå. Samtliga intäkter och kostnader som lärosätena har för sin verksamhet ska föras till något av dessa områden. Sveriges lantbruksuniversitet utgör det enda undantaget och får istället ett samlat anslag för hela sin verksamhet. Sveriges lantbruksuniversitet har dessutom ett tredje verksamhetsområde – fortlöpande miljöanalys.

Finansieringen skiljer sig åt mellan de två verksamhetsområdena. För utbildning på grundnivå och avancerad nivå utgör de direkta statsanslagen huvuddelen av intäkterna, 84,6 procent, medan andelen är betydligt lägre inom forskning och utbildning på forskarnivå, 43,5 procent. Detta förklaras till stor del av att staten även kanaliserar betydande medel till lärosätenas forskningsverksamhet via forskningsråd och andra forskningsfinansierande myndigheter. Totalt utgjorde statliga medel drygt 69,8 procent av intäkterna inom forskning och utbildning på forskarnivå under 2018.

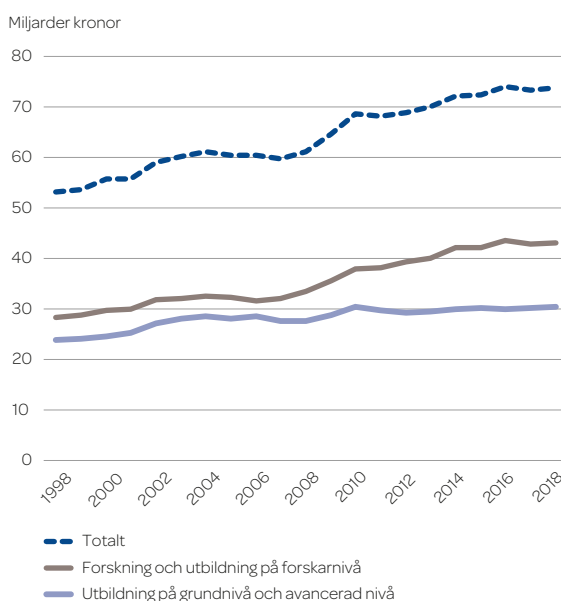
Intäkterna till högskolan totalt har ökat i reala termer sedan slutet av 1990-talet, inte minst under det senaste decenniet (se figur 79). Detta är till stor del resultatet av stora satsningar på högskolans forskning framförallt med anledning av de forskningspolitiska propositionerna 2008 och 2012 (prop. 2008/09:50 och prop. 2012/13:30). Den senaste forskningspolitiska propositionen från 2016 (prop. 2016/17:50), innehåller också förslag som leder till ökade intäkter för högskolan, vilket diskuteras närmare i avsnittet om finansieringen av forskning och utbildning på forskarnivå.

Inom den svenska högskolan har intäkterna till forskning och utbildning på forskarnivå (nedan kallat *forskningsverksamheten*) under lång tid varit högre än de till utbildning på grundnivå och avancerad nivå (*utbildningsverksamheten*). Trenden under de senaste tio åren har varit att den andel av de totala intäk-

erna som gått till forskningsverksamheten har ökat, från 55 procent 2008 till 58 procent 2018. Ökningen av forskningsverksamhetens andel av de totala intäkterna skedde framförallt till och med 2016 och har under de senaste två åren mattats av något.

Andelen forsknings- respektive utbildningsverksamhet vid lärosätena varierar mycket. Ett antal mindre lärosäten har enbart utbildningsverksamhet, och ytterligare några har väldigt begränsade intäkter till forskningsverksamheten. Av samtliga universitet och högskolor 2018 hade drygt tre fjärdedelar större intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå än för forskning och utbildning på forskarnivå. De lärosäten med störst intäkter totalt tenderar dock också att ha högre andelar som går till forskning. Högst andel hade Karolinska institutet – nästan 85 procent. Att lärosätena med störst intäkter tenderar att vara forskningsintensiva gör att intäkterna till forskningsverksamhet på total nivå utgör mer än hälften av intäkterna, trots att de flesta lärosäten har större intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. En sammanställning av samtliga lärosätens andelar inom respektive verksamhetsområde finns i tabell 37 i slutet av kapitlet.

Figur 79. Högskolans intäkter, totalt och efter verksamhetsområde, 1998–2018, miljarder kronor i 2018 års priser.

FASTPRISBERÄKNING MED STATLIGT IMPLICITPRISINDEX

För att beskriva den ekonomiska utvecklingen med hänsyn tagen till inflationen har uppgifterna från tidigare år räknats om till 2018 års priser, det vill säga vad beloppen motsvarar i 2018 års penningvärde. En sådan beräkning tar bort effekten av inflation, och mäter istället volymförändringar. Vid fastprisberäkning används Statistiska centralbyråns (SCB) implicitprisindex för statlig konsumtion (se tabell 30).

Indexets utveckling reflekterar kostnadsökningar i statlig sektor, även sådana som inte direkt berör universitet och högskolor. Exempelvis har statens ökade migrationskostnader under de senaste åren medfört att den generella kostnadsbilden i staten har höjts, vilket påverkar indextalen för de senaste två åren.

Deflatering (fastprisberäkning) med indexet bedöms dock generellt ge goda förutsättningar för att jämföra statistiken över åren.

Tabell 30. SCB:s implicitprisindex för statlig konsumtion, 1998–2018, index och årlig förändring.

	Index	Årlig förändring
1998	59,93	
1999	62,38	4,09
2000	65,54	5,07
2001	68,18	4,03
2002	70,13	2,86
2003	72,11	2,82
2004	72,35	0,33
2005	74,25	2,63
2006	77,27	4,07
2007	79,48	2,86
2008	82,00	3,17
2009	83,69	2,06
2010	83,99	0,36
2011	87,04	3,63
2012	88,67	1,87
2013	89,79	1,26
2014	90,56	0,86
2015	92,30	1,92
2016	93,58	1,39
2017	96,61	3,24
2018	100,00	3,51

Tabell 31. Sammanställning av lärosätenas resultaträkningar, 2008, 2017 och 2018 samt årlig förändring, miljoner kronor samt andelar i 2018 års priser.

	2008	2017	2018	Förändring 2017–2018		Andel av total 2018
	Mkr	Mkr	Mkr	Mkr	%	%
Finansiär						
Statliga finansiärer	48 905	57 751	57 999	248	0,4	78,5
Direkta statsanslag*	39 298	44 656	44 696	40	0,1	60,5
Statliga myndigheter	9 607	13 095	13 304	208	1,6	18,0
Övriga offentliga finansiärer	2 886	3 357	3 423	65	1,9	4,6
Kommuner och landsting	1 884	1 963	1 942	-20	-1,0	2,6
Offentliga forskningsstiftelser	1 002	1 395	1 480	85	6,1	2,0
Privata finansiärer i Sverige	5 518	7 425	7 461	37	0,5	10,1
Företag	1 989	1 893	1 750	-143	-7,6	2,4
Organisationer utan vinstsyfte	3 530	5 532	5 712	179	3,2	7,7
EU	1 410	2 001	2 082	81	4,0	2,8
Övriga utlandet	977	1 293	1 369	75	5,8	1,9
Övrigt (inkl. finansiella intäkter)	1 432	1 524	1 577	53	3,5	2,1
Totalt	61 128	73 352	73 911	559	0,8	100

* Inklusive anslag som fördelas via Kammarkollegiet efter beslut av regeringen.

Intäkterna ökade

Under 2018 uppgick de totala intäkterna till universitet och högskolor till 73,9 miljarder kronor, en ökning med 559 miljoner i reala termer sedan 2017 (se tabell 31). Ökningen uppgick alltså till 0,8 procent och bestod till stora delar av ökade intäkter från statliga myndigheter och organisationer utan vinstsyfte. Även intäkterna från offentliga forskningsstiftelser, direkta statsanslag, EU samt övriga utlandet ökade, medan intäkterna från svenska företag samt kommuner och landsting minskade.

Det var åttonde året i rad som intäkterna från organisationer utan vinstsyfte ökade. Från 2008 till 2018 ökade de årliga intäkterna från dessa finansierare med mer än 2 miljarder kronor i reala termer. Även relativt sett, som andel av de totala intäkterna, har medlen från organisationer utan vinstsyfte ökat under det senaste decenniet, från 5,8 till 7,7 procent. Till skillnad från 2008 är högskolans intäkter från dessa finansierare numera större än de som sammanlagt kommer från svenska företag och från utlandet, inklusive EU. Intäkterna från dessa finansierare går företrädesvis till forskningsverksamheten och vi kommer att titta närmare på dessa i avsnittet om finansieringen av forskning och utbildning på forskarnivå.

Ökningen av intäkterna från de statliga myndigheterna riktar sig framförallt till utbildningsverksamheten. Mer än hälften av de nya medlen utgjordes av intäkter från uppdrag inom utbildningsverksamheten som redogörs för i avsnittet *Ökade intäkter från uppdrag*.

Positivt resultat

I tabell 32 presenteras en sammanställning av lärosätenas resultaträkningar. Här visas, bland annat, lärosätenas intäkter indelade efter typ av intäkt istället för efter finansierare, som i tabell 31. Även lärosätenas kostnader presenteras efter typ av kostnad. Genom att dra ifrån verksamhetskostnaderna från verksamhetsintäkterna får man fram verksamhetsutfallet, alltså det resultat som själva kärnverksamheten har gjort under året. Ett positivt verksamhetsutfall innebär att det blev medel över, medan ett negativt betyder att man haft en större verksamhet än vad det givna årets intäkter täckte. Årets kapitalförändring består, till största delen, av årets verksamhetsutfall. Vissa lärosäten äger dock delar i dotterföretag som kan påverka det ekonomiska utfallet, vilket är huvudorsaken till varför verksamhetsutfallet och årets kapitalförändring inte överensstämmer. En samman-

Tabell 32. Sammanställning av lärosätenas resultaträkningar, 2008, 2017 och 2018 samt årlig förändring, miljoner kronor samt andelar i 2018 års priser.

	2008	2017	2018	Förändring 2017–2018		Andel av total 2018
	Mkr	Mkr	Mkr	Mkr	%	%
Verksamhetsintäkter	61 128	73 352	73 911	559	0,8	100,0
Intäkter av statsanslag	39 124	44 213	44 275	62	0,1	59,9
Intäkter av bidrag	14 426	21 567	21 797	230	1,1	29,5
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	6 546	7 424	7 678	254	3,4	10,4
Finansiella intäkter	1 033	148	162	14	9,3	0,2
Verksamhetskostnader	60 412	73 050	73 630	580	0,8	100,0
Personalkostnader	36 471	46 066	46 306	241	0,5	62,9
Övriga driftkostnader	10 370	12 364	12 575	211	1,7	17,1
Lokalkostnader	8 508	9 112	9 163	52	0,6	12,4
Avskrivningar	2 188	2 659	2 698	39	1,5	3,7
Ersättning för klinisk utbildning och forskning	2 459	2 603	2 577	-26	-1,0	3,5
Finansiella kostnader	417	246	307	61	24,6	0,4
Verksamhetsutfall	716	302	281	-20	-6,7	-
Årets kapitalförändring	761	319	346	27	8,5	-

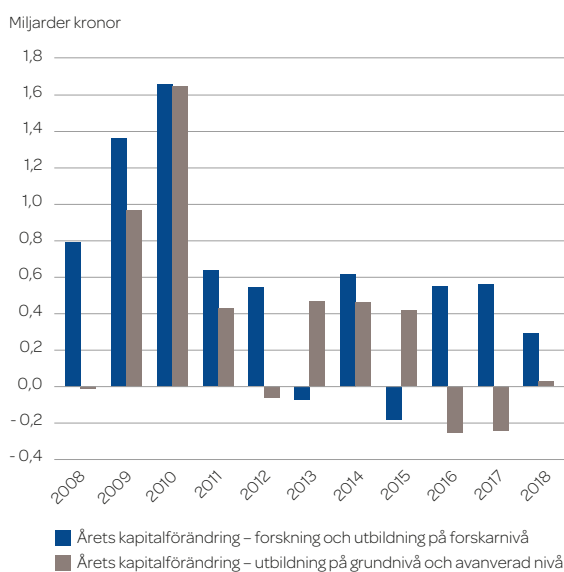
ställning av lärosätenas intäkter, kostnader och ekonomiska resultat finns i tabell 37 i slutet av det här kapitlet.

Under 2018 var lärosätenas totala intäkter 281 miljoner kronor högre än kostnaderna. Sammanlagt var intäkterna 73,9 miljarder och kostnaderna 73,6 miljarder kronor. Det positiva verksamhetsutfallet för systemet som helhet liknade förra årets, vilket berodde på att kostnaderna, precis som intäkterna, ökade med en dryg procent mellan åren. De ökade kostnaderna totalt berodde i sin tur till stor del på ökade personal- och driftkostnader.

Överskottet härstammade framförallt från forskningsverksamheten, medan utbildningsverksamheten i princip gjorde ett nollresultat. Både inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå och forskning och utbildning på forskarnivå utgjorde personalkostnaderna omkring 60 procent av kostnaderna, vilket också har varit fallet under de senaste två decennierna.

Det är värt att notera att intäkterna från avgifter och andra ersättningar har ökat med en kvarts miljard. Här ingår nämligen avgifter som studenter från länder utanför EU/ESS och Schweiz betalar för att utbilda sig i Sverige. Avgiften infördes höstterminen 2011, och har sedan dess blivit en viktig del av många lärosätens ekonomi. Detta undersöks närmare

Figur 80. Årets kapitalförändring, efter verksamhetsgren, 2008–2018, miljarder kronor i 2018 års priser.

i den del som handlar om finansieringen av verksamheten på grundnivå och avancerad nivå. De finansiella intäkterna och kostnaderna uppstår främst till följd av att lärosätena har sparade tillgångar och lån hos Riksgälden.

I figur 80 framgår att det ekonomiska resultatet varierat kraftigt mellan åren. Åren 2009 och 2010 tillförde staten stora medel till lärosätena inom båda verksamhetsområdena. Det visade sig snabbt att många lärosäten hade svårt att expandera verksamheten på kort sikt, vilket ledde till kraftiga överskott.

Årets positiva ekonomiska resultat härstammade som sagt framförallt från forskningsverksamheten. För de allra flesta lärosäten utgjorde verksamhetsutfallet hela årets kapitalförändring, men exempelvis Lunds universitet och Göteborgs universitet hade intäkter från andelar i dotterbolag på dryga 20 miljoner kronor vardera. Årets kapitalförändring 2018 uppgick till 300 miljoner kronor i forskningsverksamheten och 30 miljoner i utbildningsverksamheten.

MYNDIGHETSKAPITAL OCH BALANSERAD KAPITALFÖRÄNDRING

I myndighetskapitalet för statliga lärosäten ingår dels årets ekonomiska resultat (årets kapitalförändring), dels den balanserade kapitalförändringen. Därutöver kan det också ingå resultatandelar i hel- och delägda bolag, och många lärosäten har även statskapital och donationskapital som ingår i myndighetskapitalet. Den balanserade kapitalförändringen utgör den största delen av lärosätenas myndighetskapital och den har byggts upp av gångna års resultat, och består därmed huvudsakligen av ackumulerade överskott respektive underskott från tidigare år. Det ekonomiska resultatet, det vill säga överskott eller underskott i resultaträkningen, blir en del i den balanserade kapitalförändringen året efter. Exempelvis överförs 2018 års kapitalförändring till den balanserade kapitalförändringen 2019 och påverkar alltså inte 2018 års balanserade kapitalförändring. För enskilda utbildningsanordnare motsvaras den balanserade kapitalförändringen av fritt eget kapital exklusive årets ekonomiska resultat.

Anslagsmedel redovisas som intäkt i sin helhet och således inte i den takt som de förbrukas. Om anslagsmedlen inte förbrukas under året påverkar det årets resultat och senare den balanserade kapitalförändringen. Erhållna bidrag som inte förbrukats under året redovisas däremot som en egen post i balansräkningen, oförbrukade bidrag, och dessa påverkar inte den balanserade kapitalförändringen.

Totalt uppvisade två av tre lärosäten ett positivt ekonomiskt resultat under 2018. Resultaten varierade mellan ett positivt resultat på 166 miljoner vid Umeå universitet till ett negativt resultat vid Stockholms universitet på 196 miljoner. Drygt hälften av lärosätena uppvisade resultat som var inom spannet +/- 10 miljoner kronor.

Myndighetskapitalet som andel av kostnaderna fortsatte att minska

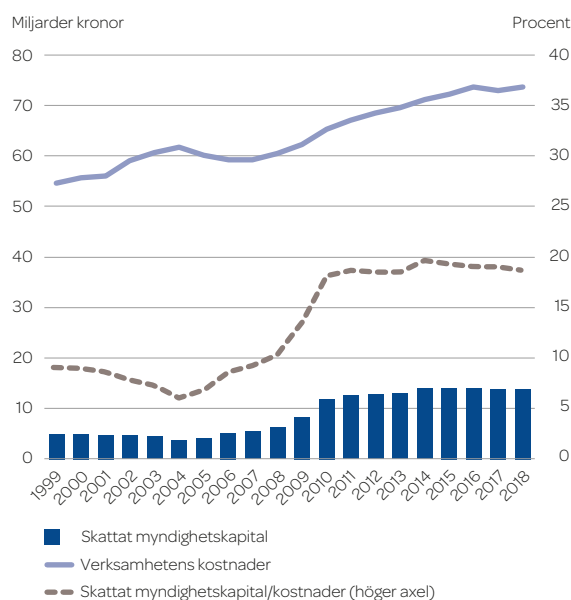
Till skillnad från andra statliga myndigheter behöver universitet och högskolor inte betala tillbaka outnyttjade anslagsmedel till staten utan kan spara dem till kommande år. Det beror på den särskilda modell för avräkning av anslag som gäller för lärosätena och som innebär att anslagsförbrukningen inte är kopplad till verksamhetens kostnader. Det positiva eller negativa resultat som uppstår i verksamheten ger upphov till en balanserad kapitalförändring i lärosätenas balansräkningar. Den utgör en reserv som lärosätena kan använda för att täcka framtida underskott i verksamheten eller finansiera speciella satsningar inom utbildning eller forskning.

Den balanserade kapitalförändringen utgör tillsammans med årets kapitalförändring huvuddelen av lärosätenas myndighetskapital. I myndighetskapitalet kan det också ingå resultatandelar från dotterföretag och vid många lärosäten finns dessutom statskapital och donationskapital. Det handlar dock i de flesta fall om mindre belopp och finns inte på alla lärosäten. Summan av den balanserade kapitalförändringen och årets kapitalförändring, nedan kallat det *skattade myndighetskapitalet*, ger därmed en god uppskattning av myndighetskapitalet (se figur 81).

Under 2018 uppgick det skattade myndighetskapitalet till 13,8 miljarder kronor, varav 13,4 utgjordes av den balanserade kapitalförändringen. Alla utom fyra lärosäten redovisar sin balanserade kapitalförändring efter verksamhetsområde. Bland dessa återfanns 55 procent av den balanserade kapitalförändringen i forskningsverksamheten. Att den större delen av den balanserade kapitalförändringen, och således också myndighetskapitalet, återfinns i forsk-

ningsverksamheten förstärks i och med årets ekonomiska resultat. Detta berodde på att årets positiva resultat till stor del härstammade från forskningsverksamheten. Ett sätt att beskriva lärosätenas ekonomiska ställning är att sätta det skattade myndighetskapitalet i relation till omsättningen i form av verksamhetens kostnader. Det skattade myndighetskapitalet uppgick totalt till 18,7 procent av de totala kostnaderna under 2018, vilket innebar en marginell minskning sedan 2017. Det var dock fjärde året i rad som kvoten, som illustreras av den streckade linjen i figur 81, minskade.

Figur 81. Skattat myndighetskapital, verksamhetens kostnader och myndighetskapitalet som andel av verksamhetens kostnader (höger axel), 1999–2018, miljarder kronor i 2018 års priser (vänster axel) och andel (höger axel).

I takt med att en större andel av intäkterna inom framförallt forskning och utbildning på forskarnivå har konkurrensutsatts, utgör myndighetskapitalet en stabiliserande faktor i lärosätenas ekonomi. Det finns inga explicita regler för hur mycket myndighetskapital ett lärosäte ska ha tillgång till. Däremot anger många lärosäten egna målsättningar och olika planer för hur medlen ska användas i sina årsredovisningar. De individuella målen varierade mellan 10 och 15 procent av omsättningen (kostnaden). Som högst var andelen myndighetskapital i förhållande till kostnaderna närmare 20 procent år 2014. Som lägst var

andelen 6 procent år 2004, och många lärosäten upplevde då att deras långsiktiga planeringsförutsättningar var försvagade på grund av detta.

Ökade intäkter från uppdrag

Både i utbildning på grundnivå och avancerad nivå och i forskning och utbildning på forskarnivå ingår uppdragsverksamhet. Uppdrag utförs, som namnet antyder, för någon annans räkning och innebär att beställaren står för hela kostnaden. Totalt uppgick dessa intäkter till 3,5 miljarder kronor, eller drygt 5 procent av lärosätenas totala intäkter, under 2018. Detta motsvarade en ökning om drygt 170 miljoner kronor, eller 5 procent, i reala termer sedan året innan. Jämfört med för tio år sedan har dock intäkterna sjunkit med 430 miljoner kronor i reala termer.

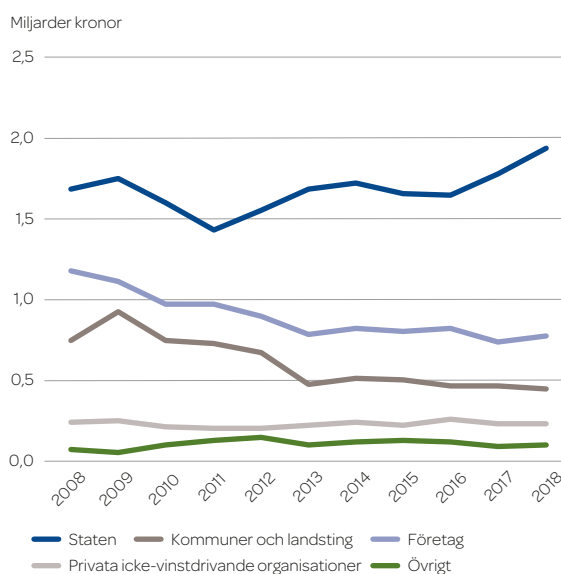
Uppdragsverksamheten kan ses som en form av samverkan med det omgivande samhället, något många lärosäten också lyfte fram i sina årsredovisningar. Inom forskningsverksamheten kan högskolan tillgodose beställarens behov av kunskap genom forskning och utvecklingsverksamhet. Uppdrag inom utbildningsverksamheten ger beställaren möjlighet att samarbeta med utbildningsanordnaren så att utbildningen på ett så bra sätt som möjligt anpassas efter de behov som finns. Ganska ofta är det staten som är beställare av uppdrag, inom såväl forsknings- som utbildningsverksamheten. Tydligast samverkansseffekt nås dock sannolikt när beställaren representerar en icke-statlig sektor.

Sammanlagt hade 90 procent lärosäten någon form av intäkter från uppdrag. Allra störst intäkter hade Karolinska institutet, Göteborgs universitet och Umeå universitet med mellan 300 och 400 miljoner kronor vardera. Majoriteten av de samlade intäkterna utgjordes av uppdrag från staten (se figur 82). Även ökningen mellan åren var till stor del en följd av ökade intäkter från statliga myndigheter.

Av de totala uppdragsintäkterna inom forskningsverksamheten utgjorde intäkter från statlig myndigheter 41 procent, företag 36 procent, kommuner och landsting 13 procent och privata icke-vinstdrivande organisationer 9 procent.

För mer uppgifter om uppdragsintäkter, se tabell på UKÄ:s webbplats, uka.se/arsrapport.

Figur 82. Totala intäkter för uppdragsverksamheten i utbildning på grundnivå och avancerad nivå samt forskning och utbildning på forskarnivå, efter typ av finansiär, 2008–2018, miljarder kronor i 2018 års priser.

Inom utbildningsverksamheten förekommer både *beställd utbildning* och *uppdragsutbildning*. Beställd utbildning utgörs av kurser som lärosätena kan köpa av varandra och utgör en mindre del av uppdragsintäkterna inom utbildningsverksamheten. Förenklat innebär uppdragsutbildning att en beställare, exempelvis ett företag eller en statlig myndighet, köpt en speciell utbildning vid ett eller flera lärosäten för att tillgodose sitt kompetensbehov. Det tydligaste exemplet är kanske Polismyndighetens beställning av polisutbildning hos ett antal lärosäten, men även kortare utbildningar med fokus på kompetensutveckling är vanligt förekommande.

För uppdrag inom utbildningsverksamheten utgjorde intäkter från staten 68 procent, kommuner och landsting 12 procent, företag 10 och privata icke-vinstdrivande organisationer 5 procent. Resterande del, dryga 5 procent, kom från enskilda utbildningsanordnare och rörde till största delen beställd utbildning.

Den absolut viktigaste förklaringen till att uppdragsintäkterna ökade på total nivå var den pågående utbyggnaden av polisutbildningen. Detta kommer att fortsätta även nästa år, eftersom både Högskolan i Borås och Malmö universitet har fått tillstånd att bedriva sådan utbildning från och med 2019.

Finansiering av utbildning på grundnivå och avancerad nivå

De totala intäkterna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå uppgick till 30,3 miljarder kronor under 2018, vilket motsvarade en ökning med 160 miljoner kronor, eller 0,5 procent, i reala termer sedan 2017 (se figur 79). Den svenska högskolans utbildning på grundnivå och avancerad nivå finansieras till största delen via statliga anslag som tilldelas lärosätena i regleringsbrevet efter riksdagsbeslut. För studenter från Sverige, EU/ESS och Schweiz är utbildning avgiftsfri, medan övriga studenter sedan 2011 själva bekostar sin utbildning. Utbildning på grundnivå och avancerad nivå består framförallt av utbildning som utförs enligt uppdrag i regleringsbrevet. Här ingår både den anslagsfinansierade- och den avgiftsfinansierade verksamheten. Totalt stod utbildningen enligt uppdrag i regleringsbrevet för 94 procent av intäkterna på grundnivå och avancerad nivå under året, medan uppdragsverksamheten (som beskrevs i det förra avsnittet) uppgick till 6 procent.

Statliga medel till utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå finansierades till 84,6 procent av direkta statsanslag. Totalt uppgick intäkterna från statsanslag till 25,6 miljarder under 2018. Av statsanslagen utgjorde ramanslagen den absolut största delen. Totalt uppgick ramanslagen till 24,2 miljarder kronor 2018, vilket motsvarade en minskning på drygt 120 miljoner kronor jämfört med 2017 i reala termer. För de flesta statliga universitet och högskolor och några enskilda utbildningsanordnare består ramanslaget av ett takbelopp, som anger den högsta totala ersättning som varje lärosäte kan få som ersättning. Intäkterna via ramanslag från de lärosäten som har takbelopp uppgick 2018 till drygt 22,5 miljarder kronor. Anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå till de lärosäten som inte har ett takbelopp uppgick till drygt 1,7 miljard kronor.

RESURSTILLDELNING FÖR UTBILDNING PÅ GRUNDNIVÅ OCH AVANCERAD NIVÅ

Statens ersättning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå baseras på registrerade studenter (omräknade till helårsstudenter) samt studenternas avklarade poäng (omräknade till helårsprestationer) inom olika utbildningsområden. Det är samma ersättning för alla lärosäten som omfattas av systemet, men beloppet varierar mellan olika utbildningsområden. Takbeloppet anger den högsta totala ersättning som varje lärosäte kan få. Takbeloppet tillsammans med hur utbildningen fördelas på olika utbildningsområden sätter ramarna för antalet studenter på varje lärosäte.

All utbildning är indelad i kurser, vilka klassificeras till ett eller flera utbildningsområden. Det är regeringen som beslutar inom vilka utbildningsområden respektive lärosäte får avräkna helårsstudenter och helårsprestationer. För utbildning inom de konstnärliga utbildningsområdena är dock antalet helårsstudenter och helårsprestationer som får avräknas begränsat. I övrigt är det upp till varje lärosäte att avgöra till vilket eller vilka utbildningsområden kursen ska klassificeras. Denna klassificering är grunden för lärosätenas resurstilldelning. För 2019 gäller ersättningsbeloppen i tabell 33 för helårsstudenter och helårsprestationer inom olika utbildningsområden.

Resurstilldelningssystemet med takbelopp omfattar alla statliga lärosäten förutom Sveriges lantbruksuniversitet och Försvarshögskolan, samt Chalmers tekniska högskola och Stiftelsen Högskolan i Jönköping. Vid dessa lärosäten återfinns 97 procent av den totala utbildningsvolymen, räknat som helårsstudenter. Lärosätena kan också ha andra uppdrag som finansieras med direkta statsanslag, exempelvis att erbjuda utbildning i vissa språk och lärarutbildning i minoritetsspråk. Lärosätena erhåller anslag som fördelas via Kammarkollegiet för andra uppdrag, som ett antal kompletterande utbildningar för personer med avslutad utländsk utbildning samt vidareutbildning av obehöriga lärare. Enskilda utbildningsanordnare får, med några undantag, statsbidrag för högskoleutbildning (redovisas här som anslag).

Nuvarande resurstilldelningssystem är under utredning. Se faktarutan *Styr- och resursutredningen (Strut)* i kapitlet *En introduktion till den svenska högskolan*.

Förutom ramanslaget erhåller lärosätena även andra anslag, samt anslag som fördelas till lärosätena via Kammarkollegiet efter beslut av regeringen. Lärosäten som bedriver läkar- och tandläkarutbildning får speciella anslag för att ersätta landstingen för den kliniska delen av utbildningen. Dessa uppgick totalt till drygt 750 miljoner kronor under 2018. Lärosätena erhöll även anslag för särskilda åtaganden om drygt 400 miljoner kronor.

Tabell 33. Ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer 2019 samt andel av takbeloppsfinansierade helårsstudenter per utbildningsområde 2018, kronor och andel.

Utbildningsområde	Ersättning per helårsstudent	Ersättning per helårsprestation	Fördelning av helårsstudenter
	2019, kronor	2019, kronor	2018, procent
Humanistiskt, teologiskt, juridiskt, samhällsvetenskapligt	32 273	21 030	40,58
Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt	55 030	46 408	32,38
Vård	58 505	50 672	8,11
Medicinskt	65 377	79 522	6,80
Undervisning	39 254	41 122	5,16
Övrigt	44 195	35 901	2,29
Verksamhetsförlagd utbildning	55 630	53 973	1,70
Design	155 942	95 010	0,77
Musik	134 535	85 063	0,70
Odontologiskt	48 381	56 358	0,57
Idrott	113 619	52 578	0,42
Konst	221 385	95 045	0,27
Media	316 379	253 432	0,10
Teater	310 023	154 419	0,07
Dans	218 039	120 479	0,05
Opera	320 610	191 792	0,02

Pågående dimensioneringsförändringar

Lärosätenas takbelopp sätter ramarna för hur många studenter ett lärosäte kan utbilda. Det är i hög grad lärosätena själva som beslutar vilka utbildningar de erbjuder, men utbildningsutbudet ska svara mot studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Här ges en översiktlig beskrivning av de senaste förändringarna av dimensioneringen av den högre utbildningen.

Vid flera tillfällen har staten tillfört medel för att bygga ut utbildningen på grundnivå och avancerad nivå. Ett antal tillfälliga utbyggnader genomfördes under perioden 2010–2013, varav den sista upphörde 2016. År 2015 inleddes en permanent utbyggnad, huvudsakligen av utbildningar inom hälso- och sjukvård samt olika lärarutbildningar, som ska vara fullt genomförd 2019. Totalt ska utbyggnaden innebära anslagsökningar om 1,1 miljarder kronor.

Ytterligare en utbyggnad av lärar- och förskolläro- och lärarutbildningar inleddes 2017. Utbyggnaden innebär anslagsökningar med 54 miljoner kronor årligen under fem år och omfattar totalt 270 miljoner kronor när den är fullt ut genomförd 2021.

Under 2018 inleddes en permanent utbyggnad av flera utbildningar som regeringen

bedömde som samhällsviktiga. När utbyggnaden är fullt genomförd 2023 beräknas den omfatta 730 miljoner kronor. Medlen används dels till en generell utbyggnad av utbildningar över hela landet och dels för utbyggnad av särskilt utpekade utbildningar. Dessa är ingenjörs- och läkarutbildningarna samt utbildningar med inriktning mot samhällsbyggnadssektorn, försvar och teologi. Det parlamentariska läget som infann sig efter valet 2018 innebar att budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1) lades av en övergångsregering. Till följd av detta rensades propositionen på politiskt innehåll, varpå medlen till utbyggnaderna som beskrivits ovan, och som aviserats i tidigare budgetpropositioner, försvann. Istället för det budgetförslag som övergångsregeringen lagt för 2019, antog riksdagen Utbildningsutskottets betänkande (2018/19:UbU1). Enligt betänkandet skulle totalt 141 miljoner kronor ha fördelats till lärosätena under 2019 i och med utbyggnaderna som initierades 2017 och 2018.

I vårändringsbudgeten (prop. 2018/19:99) anges dock att beloppet reduceras till 94 miljoner, vilket motiverades med att en del av året redan hade gått.

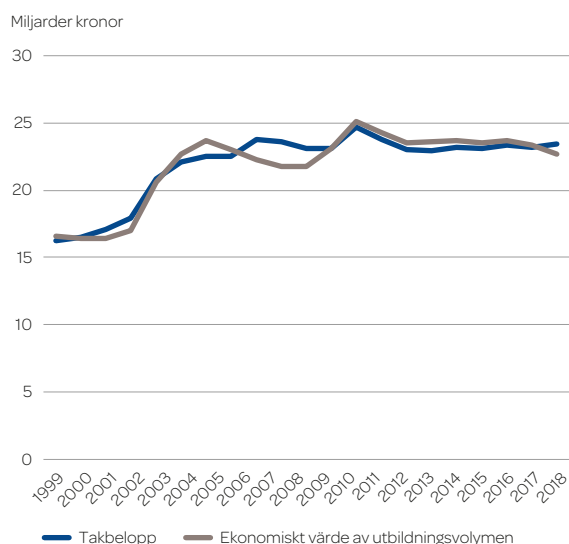
Tre av fyra lärosäten nådde inte upp till sitt takbelopp

Vid årets slut redovisar lärosätena antal helårsstudenter och helårsprestationer efter utbildningsområde. Det ekonomiska värdet av helårsstudenterna och helårsprestationerna (utbildningsvolymens ekonomiska värde) stäms sedan av mot takbeloppet, som anger det maximala beloppet som lärosätet kan få ersättning för (se faktarutan *Resurstilldelning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå*).

Under 2018 uppgick lärosätenas samlade takbelopp till 23,5 miljarder kronor och det ekonomiska värdet av utbildningen till 22,7 miljarder kronor (se figur 83). Skillnaden uppgick således till 750 miljoner kronor, och innebar att det hade funnits utrymme för lärosätena att utbilda fler studenter. Under föregående år var takbeloppet och det ekonomiska värdet i det närmaste helt jämnt matchade för första gången sedan 2009. Åren däremellan utbildade lärosätena fler studenter än takbeloppet räckte till att finansiera – lärosätena överproducerade (se faktarutan *Anslagssparande och överproduktion*).

De tre lärosäten där utbildningsvolymens ekonomiska värde mest understeg takbeloppet under 2018 var Stockholms universitet (110 miljoner kronor), Göteborgs universitet (88 miljoner kronor) och Linköpings universitet (78 miljoner kronor). Många lärosäten anger

Figur 83. Lärosätenas samlade takbelopp och det ekonomiska värdet av utbildningsvolymen (helårsstudenter och helårsprestationer), 2008–2018, miljarder kronor i 2018 års priser.

den starka arbetsmarknaden och svårigheter att rekrytera studenter till specifika utbildningar som anledningar. Alla tre tillhör också de lärosäten som årligen har flest studenter.

Antalet helårsstudenter uppgick till 279 300 under 2018, vilket var en minskning med nästan 3 000 sedan året innan. Detta är relevant ur ett ekonomiskt perspektiv, eftersom lärosätenas ersättning för utbildningen på grundnivå och avancerad nivå bygger på antalet helårsstudenter.

Nedgången i antalet helårsstudenter mellan åren 2017 och 2018 kan, till viss del, förklaras av en teknikalitet som hänger samman med övergången till en ny version av lärosätenas studieadministrativa system Ladok, och har att göra med antalet helårsstudenter. Hur många studiedagar som infaller mellan starten på höstterminen och årets slut kan variera, vilket påverkar antalet helårsstudenter som allokeras till respektive kalenderår. Sett över flera år kommer dock samtliga helårsstudenter och helårsprestationer att ersättas.

ANSLAGSSPARANDE OCH ÖVERPRODUKTION

När det ekonomiska värdet av utbildningsvolymen (kallat utfallet) har beräknats stäms det av mot lärosätets takbelopp (se faktarutan *Resurstilldelning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå*).

Om det ekonomiska värdet är högre än takbeloppet har lärosätena utbildat fler studenter än vad takbeloppet räckte till. Om fallet är tvärt om skulle de ha kunnat utbilda fler. I det första fallet har lärosätet överproducerat, och i det andra fallet har det uppstått anslagssparande. För att kunna hantera mindre variationer i studenternas efterfrågan mellan åren har lärosätena möjlighet att spara både anslag (anslagssparande) och icke ersätta studenter (överproduktion) till kommande år.

Anslagssparandet eller överproduktionen från ett givet år får inte överstiga 10 procent av takbeloppet. De värden som hamnar utanför detta spann återförs istället till statsbudgeten.

Ett lärosäte med sparad överproduktion från tidigare år kan lägga till värdet av överproduktionen till utfallet kommande år. Det här sker då lärosätets ekonomiska utfall under året inte når upp i takbeloppet, och lärosätena kan på så sätt få ersättning för sin sparade överproduktion.

Om ett lärosäte med överproduktion har anslagssparande sedan tidigare år kan de istället lägga till detta till innevarande års takbelopp. Detta gör det möjligt för lärosätena att få ersättning för hela eller delar av innevarande års överproduktion.

Under 2018 var antalet studiedagar lägre än genomsnittet, vilket har påverkat antalet helårsstudenter på kalenderårsbasis negativt.

Denna förändring påverkar dock inte antalet stundeter per läsår. I kapitlet – *Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* framgår att utveckling av antalet studenter per läsår snarare var positiv mellan 2016/2017 och 2017/2018. Ökningen uppgick till cirka 3 500 helårsstudenter mellan läsåren.

På grund av att färre sökte sig till högskolan under åren 2006–2008 var det många lärosäten som inte kunde utnyttja sina takbelopp fullt ut, vilket ledde till att anslagssparandet ökade och överproduktionen minskade (se figur 84). När arbetsmarknaden svalnade av under finans-krisen 2008 – 2009 sökte sig allt fler till högre utbildning. Lärosätena utbildade sedan under några år fler studenter än vad de årliga takbeloppen räckte till. År 2017 var utfallet och takbeloppen i princip lika stora, och nära nog inget sparande av anslag eller överproduktion blev av på systemnivå.

Under 2018 minskade utbildningsvolymens ekonomiska värde med 610 miljoner kronor i reala termer, i jämförelse med året innan, samtidigt som takbeloppet ökade med 250 miljoner. Detta ledde till att anslagssparandet ökade samtidigt som den sparade överproduktionen minskade på systemnivå. Årets resultat

innebär att många lärosäten nu, till skillnad från de senaste åren, har anslag sparade till kommande år.

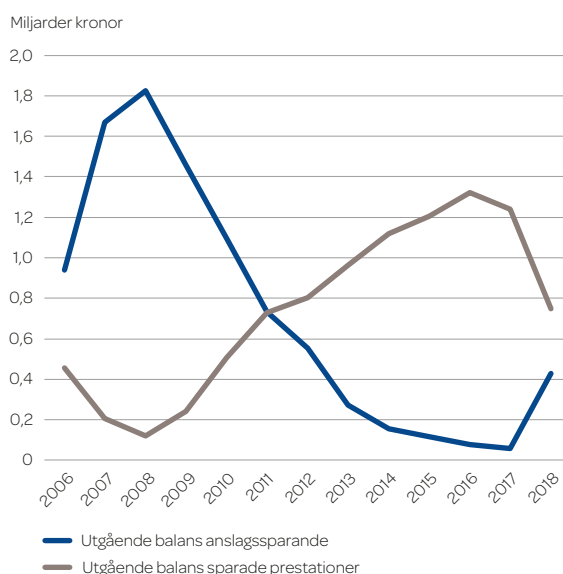
Sammanlagt uppgick det totala anslagssparandet till 430 miljoner och den sparade överproduktionen till 750 miljoner kronor under 2018. Det innebär att anslagssparande på systemnivå ökade med 370 miljoner och att den sparade överproduktionen minskade med 490 miljoner kronor.

I och med 2018 års utfall uppvisade totalt 13 lärosäten anslagssparande och 18 sparad överproduktion, jämfört med 4 respektive 27 året innan. Lärosätet med störst utgående anslagssparande under 2018 var Lunds universitet (144 miljoner kronor), medan Stockholms universitet hade mest sparad överproduktion (86 miljoner kronor). Samtliga lärosätens sparande av anslag eller överproduktion framgår i tabell 37.

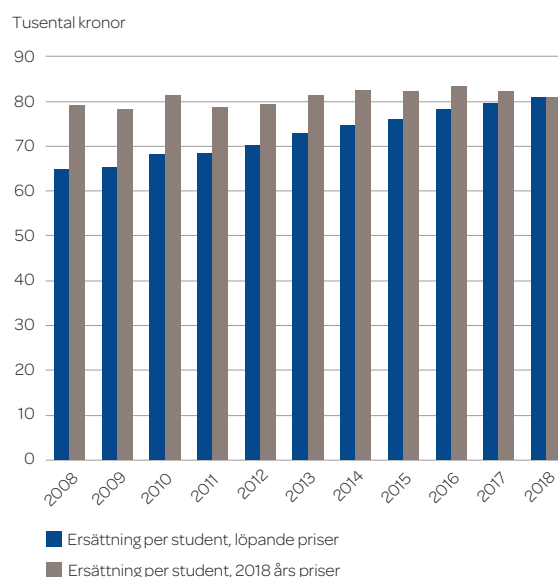
Genomsnittlig ersättning per student: 81 000 kronor

Det går inte att beräkna vad det kostar att utbilda en student genom att titta på lärosätens ekonomiska redovisning. Man kan däremot göra en uppskattning av den genomsnittliga ersättningen per helårsstudent med hjälp av de uppgifter som finns i lärosätens anslagsredovisning.

Figur 84. Ekonomiskt värde av lärosätens sparade anslag respektive överproduktion, 2006–2018, miljarder kronor i 2018 års priser.

Figur 85. Genomsnittlig ersättning per helårsstudent, 2008–2018, tusentals kronor, löpande och 2018 års priser.

Som nämnts tidigare uppgick utbildningsvolymens totala värde under 2018 till 22,7 miljarder kronor. Antalet anslagsfinansierade helårsstudenter vid lärosäten som har takbelopp uppgick till 279 300 stycken under samma år. Detta ger en genomsnittlig ersättning per student på 81 000 kronor under året, vilket innebar en minskning i reala termer sedan föregående år (se figur 85).

Det är flera faktorer som påverkar hur den genomsnittliga ersättningen per helårsstudent utvecklas över tid. Vid ett flertal tillfällen har staten höjt ersättningsbeloppen utöver den årliga pris- och löneomräkningen (se faktarutan *Kvalitetsförstärkning – åtgärder och effekter på utbildningskvalitet*). Senaste gången detta gjordes var i budgetpropositionen 2016, då ersättningen höjdes för helårsstudenter inom humaniora, samhällsvetenskap, teologi och juridik (HSTJ) samt inom undervisning och verksamhetsförlagd utbildning. Även tidigare har förstärkningar av ersättningsbeloppen ofta riktats mot HSTJ-områdena. Dessa ersättningsbelopp är de lägsta av alla, men varje förstärk-

ning får tydlig effekt på den genomsnittliga ersättningsnivån eftersom att områdena omfattar en stor andel av de studerande.

Studenternas prestationsgrad påverkar också den genomsnittliga ersättningen. Om fler studenter tar de poäng som de registrerat sig för får lärosätena räkna av högre belopp per helårsstudent.

Även pris- och löneomräkningen som årligen görs av ersättningsbeloppen och takbeloppen får effekt på ersättningen. Ersättningen per student har ökat stadigt i löpande priser över åren, detta till följd av både pris- och löneomräkningen samt de förstärkningar som genomförts vid olika tillfällen. I reala termer har dock den genomsnittliga ersättningen legat nära 80 000 kronor (i 2018 års priser) under de senaste 10 åren.

För 2018 genomfördes inga förändringar av ersättningsbeloppen utöver pris- och löneomräkningen, som var 1,84 procent. Till största delen beror ökningen av det genomsnittliga ersättningsbeloppet i löpande priser mellan 2017 och 2018, som var 1,87 procent, just på

KVALITETFÖRSTÄRKNING – ÅTGÄRDER OCH EFFEKTER PÅ UTBILDNINGSKVALITET

Universitetskanslersämbetet har haft i uppdrag från regeringen att följa upp den senaste kvalitetsförstärkningen till utbildningsområdena humaniora, samhällsvetenskap, teologi, juridik (HSTJ), undervisning och verksamhetsförlagd utbildning (VFU). De extra medlen som tilldelades lärosätena skulle användas till kvalitetsförstärkande åtgärder och för utbildningsområdena HSTJ skulle medlen i första hand användas till att öka den lärarledda tiden inom berörda utbildningar. UKÄ:s studie visade att 86 procent av institutionerna som ingick i studien har ökat den lärarledda tiden, 65 procent har ökat undervisningen i mindre grupper och 46 procent har ökat mängden e-lärande. Därtill har personal rekryterats och kompetenshöjande insatser för undervisande personal har genomförts. Institutionerna valde i huvudsak att öka den lärarledda tiden på specifika kurser, företrädesvis på programkurser.

I studien undersöktes även huruvida kvalitetsförstärkningen haft positiv effekt på utbildningskvaliteten. Av institutionerna uppgav 54 procent att kvaliteten har ökat på utbildningarna, bland annat genom att man har fler nöjda studenter, bättre kvalitet på examensarbeten och ökad genomströmning. Vidare hade prestationsgraderna på programkurser inom HSTJ ökat över tid – ett resultat som var tämligen stabilt över de undersökta lärosätena. Däremot hade prestationsgraderna minskat på fristående kurser inom HSTJ. Detta skulle kunna vara en effekt av att institutioner satsat på att öka den lärarledda tiden på

kurser som ingick i utbildningsprogram. Det är dock svårt att dra några direkta slutsatser om huruvida de ökade prestationsgraderna är en effekt av kvalitetsförstärkningar då många andra faktorer kan påverka prestationsgraden.

Jämfört med en tidigare förstärkning som gjordes 2012–2013 uppfattar UKÄ att denna förstärkning i högre utsträckning använts för åtgärder, som på såväl kort som lång sikt kan leda till höjd utbildningskvalitet. Detta kan delvis bero på att styrningen från regeringen varit tydligare, det vill säga att lärosätena i första hand ska använda medlen för att öka andelen lärarledd tid på vissa utbildningar, vilket kan ha bidragit till att medlen i större grad använts för just detta ändamål.

Parallellt med regeringsuppdraget genomförde UKÄ en schemastudie där insamlade schema studerades för att se om den lärarledda tiden ökat. Studien *Lärarledd tid i den svenska högskolan – en studie av scheman* kunde inte detektera att kvalitetsförstärkningen till HSTJ lett till någon mätbar ökning av den lärarledda tiden på kurser mellan 2014 och 2017. Skillnaderna i resultat kan bero på att analyserna i regeringsuppdraget är baserade på lärosätenas självrapporterade uppgifter, medan lärarledd tid i schemastudien beräknades utifrån insamlade scheman. För mera information se faktarutan *Lärarledd tid i den svenska högskolan* i kapitlet *Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* samt *Kvalitetsförstärkning – åtgärder och effekter på utbildningskvalitet*, Rapport 2019:4, UKÄ.

pris- och löneomräkningen. Under de senaste åren har utvecklingen gått mot en allt lägre andel studenter inom utbildningsområdena med de lägsta ersättningsbeloppen, vilket också påverkar den genomsnittliga ersättningen. Denna förändring beror bland annat på de pågående utbyggnaderna av hälso- och sjukvårdsutbildningarna, som har relativt höga ersättningsbelopp. Detta bör leda till att den genomsnittliga ersättningen per student ökar utöver pris- och löneomräkningen.

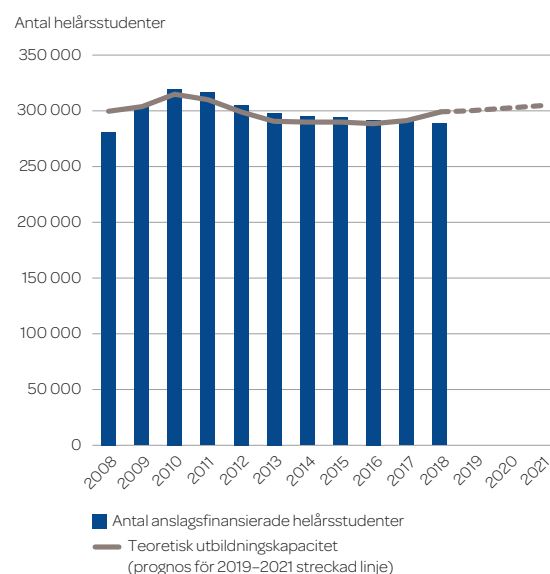
Den teoretiska utbildningskapaciteten ökade

Det har under det senaste decenniet varit ganska stora skillnader mellan det ekonomiska värdet av utbildningen på grundnivå och avancerad nivå och storleken på de statliga anslagen. Det faktiska utfallet av helårsstudenter har ibland varit större och ibland mindre än det antal som kan finansieras av takbeloppen ett givet år. Dessa variationer gör det svårt att undersöka effekterna av dimensioneringsförändringar med utgångspunkt i den faktiska studentvolymen.

Ett sätt att följa upp utbildningskapaciteten är att undersöka hur många studenter som anslagen teoretiskt skulle kunna räckta till under året. I budgetpropositionerna för 2015, 2017 och 2018 beslutades olika typer av utbyggnader av utbildningen på grundnivå och avancerad nivå, framförallt riktat mot vård- och lärarutbildningarna. Därmed ökade den teoretiska utbildningskapaciteten 2018, det vill säga antalet helårsstudenter som anslagen teoretiskt räcker till att finansiera.

Som nämnts tidigare har minskningen av antalet faktiska helårsstudenter under 2018 delvis en teknisk förklaring. Samtidigt anger många lärosäten i sina årsredovisningar för 2018 att den gynnsamma arbetsmarknaden har lett till färre sökande och att det är särskilt svårt att rekrytera till vissa utbildningar som staten tillfört medel för att bygga ut. Andra skriver att de håller på att utveckla nya utbildningar och att detta ännu inte fått genomslag. Minskningen av antalet helårsstudenter i kombination med att den teoretiska utbildningskapaciteten

Figur 86. Faktiskt antal anslagsfinansierade helårsstudenter respektive teoretisk utbildningskapacitet 2008–2018 samt prognos för teoretisk utbildningskapacitet 2019–2021.

ökade innebär att det åter fanns outnyttjad kapacitet i högskolan 2018 (se figur 86).

Prognosen visar att den teoretiska utbildningskapaciteten förväntas fortsätta att öka under de närmaste åren till följd av de pågående permanenta utbyggnaderna som initierades 2017 och 2018. Prognosen bygger på de uppgifter som angavs i regeringens vårandringsbudget 2019 (2018/19:99).

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18) finns en sammanställning av utbyggnadernas effekt på både takbelopp och antal helårsstudenter per lärosäte. Totalt innebar de utbyggnader som beskrivs ovan omkring 350 miljoner kronor i ökade takbelopp, vilket ska skapa utrymme för drygt 4 100 nya helårsstudenter. Den genomsnittliga ersättningen för dessa helårsstudenter uppgår således till strax över 85 000 kronor. Då satsningarna på utbyggnader även fortsättningsvis kommer att riktas mot utbildningar med relativt höga ersättningsbelopp bör den genomsnittliga ersättningen per student öka under kommande år.

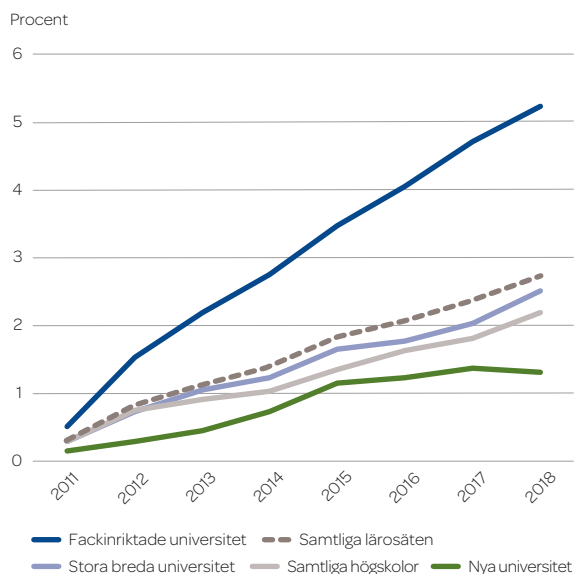
Avgiftsintäkterna fortsätter att öka

År 2011 infördes anmälnings- och studieavgifter för studenter utanför EU/ESS och Schweiz som

inte deltar i ett utbytesprogram. Totalt uppgick lärosätenas intäkter av anmälnings- och studieavgifterna till 820 miljoner kronor under 2018, vilket var en ökning med mer än 110 miljoner kronor i fasta priser sedan året innan. Studieavgiften beslutas av lärosätena och ska beräknas så att full kostnadstäckning uppnås. Detta gör att avgiften varierar betydligt mellan olika lärosäten och utbildningsområden.

Totalt utgjorde andelen intäkter från anmälnings- och studieavgifterna 3 procent av intäkterna på grundnivå och avancerad nivå under 2018. Kungl. Tekniska högskolan (142 miljoner kronor), Lunds universitet (110 miljoner kronor) och Chalmers tekniska högskola (88 miljoner kronor) var de tre lärosätena med störst intäkter från dessa avgifter. Av figur 87 framgår att andelen intäkter från dessa avgifter varierade betydligt mellan olika lärosäteskategorier, även om den inom alla kategorier har stigit varje år sedan införandet (lärosäteskategorierna framgår av figur 89). De fackinriktade universiteten har årligen haft störst andel intäkter från anmälnings- och studieavgifter. Totalt hade fem lärosäten intäkter från anmälnings- och studieavgifter som utgjorde mellan 5 och 10 procent av de totala intäkterna inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå. För resterande lärosäten varierade andelen mellan

Figur 87. Andel av de totala intäkterna på grundnivå och avancerad nivå från anmälnings- och studieavgifter från studenter från länder utanför EU/ESS och Schweiz, totalt och per lärosätesgrupp, 2011–2018, andel.

0 och 5 procent. Studieavgifterna vid olika lärosäten och utbildningar varierade huvudsakligen mellan 70 000 och 200 000 kronor, med ett genomsnitt på drygt 130 000 kronor under läsåret 2017/18. I regel är studieavgiften högre än vad ersättningen för de anslagsfinansierade studenterna är (jämför med 81 000 kronor för 2018). Mellanskillnaden förklaras delvis av att den avgiftsfinansierade verksamheten ska bära sina kostnader fullt ut. Avgiften ska alltså vara satt så att de extra kostnader som tillkommer för exempelvis studieadministration, studentstöd och marknadsföring täcks. Delvis förklaras skillnaden också med att de betalande studenterna i lägre utsträckning läser kurser inom HSTJ-områden, som är de ämnen med lägst ersättningsbelopp. För mer uppgifter om lärosätenas anmälnings- och studieavgifter, se tabell på UKÄ:s webbplats, uka.se/arsrapport.

Finansiering av forskning och utbildning på forskarnivå

Totalt uppgick lärosätenas intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå till drygt 43,2 miljarder kronor under 2018, vilket motsvarade 58 procent av högskolans totala intäkter. I reala termer ökade intäkterna med 390 miljoner kronor, eller nära 1 procent, jämfört med 2017. De statliga forskningsmedlen till högskolan uppgick till 30,1 miljarder kronor, vilket var 70 procent av de totala intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå. Av de statliga intäkterna utgjordes 18,9 miljarder av direkta statsanslag. Av de direkta statsanslagen utgjordes 16,9 miljarder av ramanslag som lärosätena till största delen är fria för att finansiera forskning och utbildning på forskarnivå inom vilka ämnen de själva vill. Undantaget utgörs av strategiska forskningsmedel, som är medel avsatta för ett specifikt ändamål. Resterande anslagsmedel utgjordes huvudsakligen av ersättning för klinisk forskning, totalt 1,8 miljarder kronor.

Andelen av de totala intäkterna från vissa finansiärskategorier har förändrats märkbart under de senaste tio åren. Jämfört med 2008 ökade bland annat intäkterna från forsknings-

råden med 2,4 miljarder kronor, eller 57 procent, i reala termer. De direkta statsanslagen ökade långsammare, drygt 22 procent på tio år. Andelen av de totala intäkterna som utgjordes av direkta statsanslag minskade därmed med 2,7 procentenheter, samtidigt som medlen från forskningsråd ökade med 2,6 procentenheter under åren 2008 till 2018. Även jämfört med föregående år har det skett vissa förändringar. Exempelvis är det värt att notera att intäkterna från organisationer utan vinstsyfte organisationer ökade med 152 miljoner, eller 3 procent, i reala termer mellan 2017 och 2018 (se tabell 34). Som andel av de totala intäkterna ökade intäkterna från denna grupp finansiärer med 3 procentenheter från 2008, från 9 till 12 procent.

Offentliga organisationer utanför staten finansierar också forskningsverksamhet i högskolan. Totalt ökade intäkterna från dessa grupper med 123 miljoner kronor i reala termer mellan 2017 och 2018. Framförallt ökade medlen från de offentliga forskningsstiftelserna med 87 miljoner kronor. Andelen intäkter från kommuner och landsting såväl som offentliga forskningsstiftelser har annars varit relativt stabila under de senaste tio åren.

Medlen från utlandet, från såväl EU som övriga utländska finansiärer, har som andel av de totala intäkterna varit nära nog oförändrade sedan 2008. Andelarna av intäkterna från EU och övriga utlandet utgjorde 4,5 respektive 2,9 procent under 2018.

Statens andel av de totala intäkterna minskade med totalt 0,6 procentenheter mellan 2008 och 2018.

Andelen direkta statsanslag för forskning och utbildning på forskarnivå oförändrad

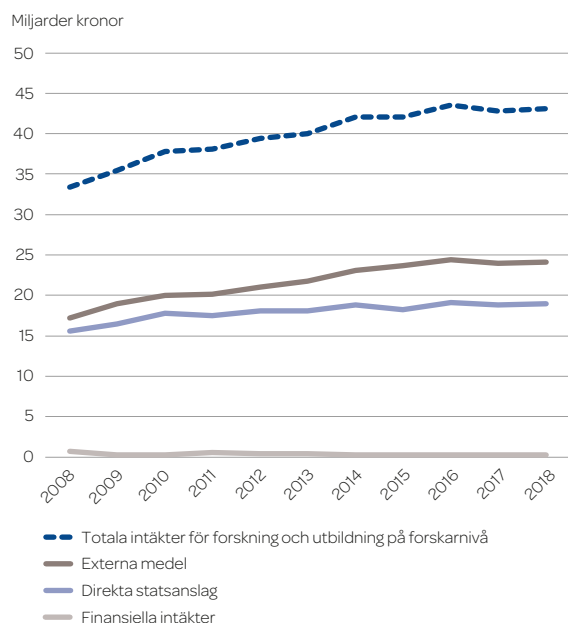
Totalt uppgick de direkta statsanslagen till forskning och utbildning på forskarnivå till 18,9 miljarder kronor under 2018 (se figur 88). Detta motsvarade en ökning på 109 miljoner kronor eller 0,6 procent i reala termer (se tabell 34). De externa medlen uppgick under samma år till 24,2 miljarder kronor vilket innebar en ökning på 278 miljoner kronor, eller 1,2 procent i reala termer. Sammantaget gjorde detta att andelen direkta statsanslag av de totala intäkterna uppgick till 43,8 procent under 2018, vilket innebar en marginell minskning sedan året innan.

Tabell 34. Lärosätenas intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå efter finansiärskategori och finansieringsskälla, 2008, 2017 och 2018 samt årlig förändring, miljoner kronor samt andelar i 2018 års priser.

	2008	2017	2018	Förändring 2017–2018		Andel av total 2018
	Mkr	Mkr	Mkr	Mkr	%	%
Statliga	23 466	29 936	30 101	165	0,6	69,8
Direkta statsanslag*	15 468	18 795	18 904	109	0,6	43,8
Forskningsråd	4 150	6 647	6 506	-140	-2,1	15,1
Vinnova och Energimyndigheten	1 151	1 674	1 676	2	0,1	3,9
Övriga myndigheter inkl. universitet och högskolor	2 697	2 820	3 014	194	6,9	7,0
Övriga offentliga	2 362	2 776	2 900	123	4,4	6,7
Kommuner och landsting	1 361	1 421	1 457	36	2,5	3,4
Offentliga forskningsstiftelser	1 002	1 356	1 443	87	6,4	3,3
Privata i Sverige	4 603	6 652	6 665	14	0,2	15,4
Företag	1 521	1 535	1 397	-138	-9,0	3,2
Organisationer utan vinstsyfte	3 082	5 117	5 269	152	3,0	12,2
EU	1 365	1 870	1 941	71	3,8	4,5
Övriga utlandet	894	1 171	1 239	68	5,8	2,9
Övriga inkl. finansiella intäkter	639	359	305	-54	-15,0	0,7
Totalt	33 329	42 764	43 151	387	0,9	100

* Inklusive anslag som fördelas via Kammarkollegiet efter beslut av regeringen.

Figur 88. Intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå, efter intäktsslag, 2008–2018, miljarder kronor i 2018 års priser.

Totalt bedrev 38 lärosäten forskning och utbildning på forskarnivå, och samtliga av dessa hade också intäkter av direkta statsanslag (se figur 89). För lite drygt hälften av dessa lärosäten utgjorde det direkta statsanslaget mer än 50 procent av intäkterna för verksamhetsområdet. Andelen av de totala intäkterna som utgörs av direkta statsanslag varierade dock kraftigt mellan olika lärosäten, och det fanns även tydliga variationer mellan olika lärosäteskategorier.

De konstnärliga högskolorna hade högst andelar direkta statsanslag under 2018. Som grupp utgjordes deras intäkter till 86 procent av direkta statsanslag under året. De nya universitetet var den grupp av lärosäten med näst högst andel direkta statsanslag. Samtliga lärosäten i den här gruppen hade alla andelar kring medelvärdet för gruppen som helhet, som var 60 procent.

Gruppen högskolor var den mest diversifierade gruppen när det gällde andelen direkta statsanslag. Många lärosätens andelar skilde sig mycket från medelvärdet, som var 46 procent. Mest avvikande var Högskolan i Kristianstad (76 procent direkta statsanslag) och Södertörns högskola (27 procent direkta statsanslag). Södertörns högskola finansierades istället i hög grad med bidragsintäkter från Östersjöstiftelsen.

Bland övriga högskolor, en grupp bestående av lärosäten med inriktning mot vård och/eller

teologi, var andelen direkta anslag endast 24 procent. Dessa lärosäten finansierade istället verksamheten i högre grad än andra med hjälp av bidrag.

De fackinriktade universitetet och de stora breda universitetet erhöll tillsammans 87 procent av de direkta statsanslagen för forskning och utbildning på forskarnivå under 2018. De här lärosätena, i synnerhet de fackinriktade universitetet, är dock de som erhåller majoriteten av de externa medlen för forskning. Lärosätena i de här grupperna erhölexempelvis tillsammans 97 procent av Vetenskapsrådets, och i princip 100 procent av Wallenbergstiftelsernas bidrag till lärosätenas forskning under 2018. Sammantaget innebar detta att inga av de fackinriktade, och endast två av de stora breda, universitetet hade intäkter från direkta statsanslag i forskningsverksamheten som översteg 50 procent.

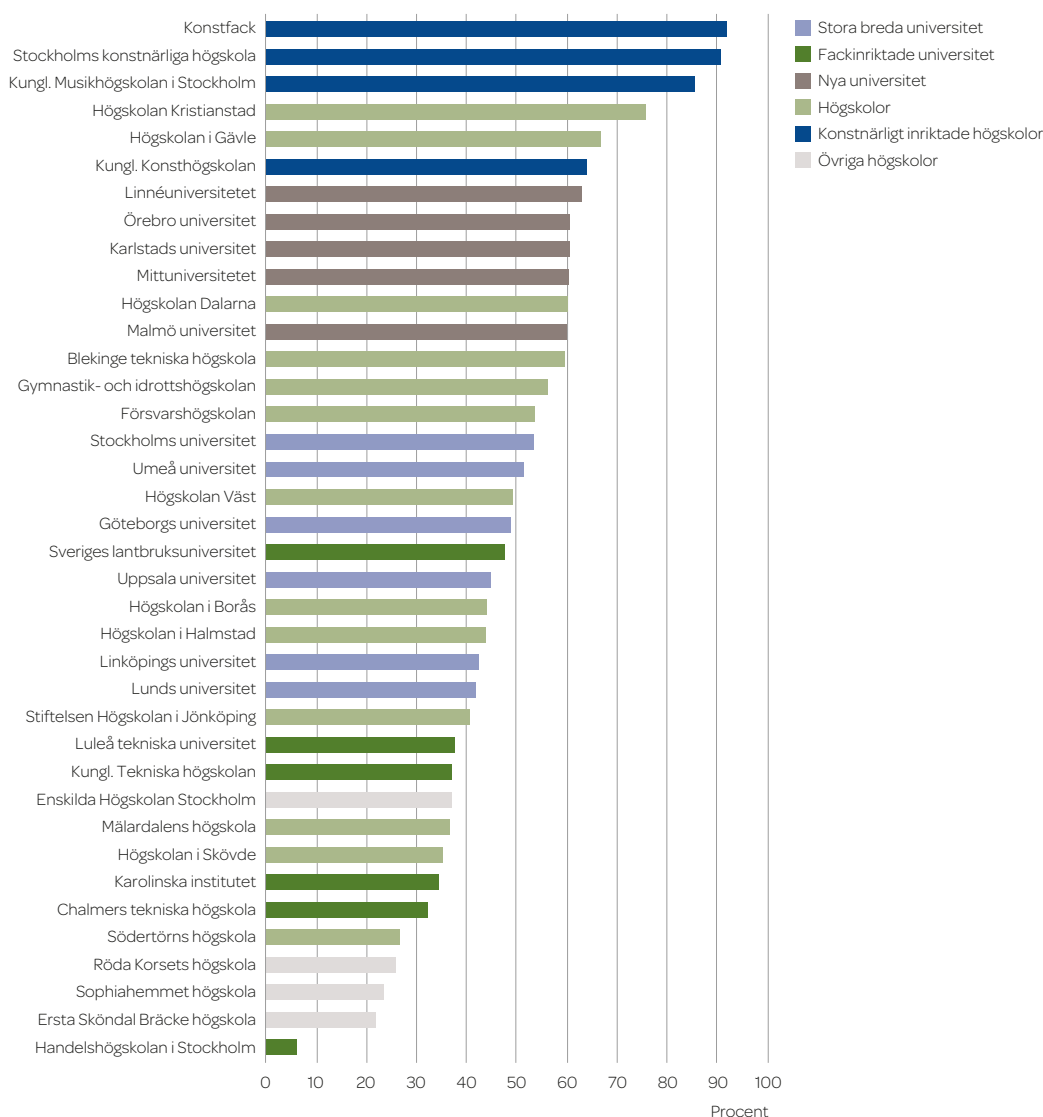
Utökade statsanslag för forskning och utbildning på forskarnivå

Under 2018 ökade staten de direkta statsanslagen till forskning och utbildning på forskarnivå med drygt 750 miljoner kronor i *löpande priser*. I detta belopp ingår bland annat pris- och löneomräkningen som årligen görs för att justera anslagen för kostnadsökningar. Huvuddelen, 500 miljoner, utgörs av höjningar av de direkta statsanslagen som aviserades i den forskningspolitiska propositionen från 2016 Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50).

Av dessa 500 miljoner kronor användes 25 miljoner för att säkerställa att de enskilda utbildningsanordnarnas anslag för forskning och utbildning på forskarnivå uppgick till åtminstone 8 000 kronor per helårsstudent. Drygt 175 miljoner kronor användes för att stärka forskning vid konstnärliga högskolor och det nyligen ombildade Malmö universitet, samt för att säkerställa att varje statligt lärosätes anslag till forskning och utbildning på forskarnivå uppgick till åtminstone 12 000 kronor per helårsstudent.

Resterande medel, cirka 300 miljoner kronor, fördelades enligt den modell som beskrevs i forskningspropositionen, och som baseras på indikatorer för bibliometri, externa medel och samverkan. Modellen beskrivs närmare i fakta-

Figur 89. Andel direkta statsanslag av den totala finansieringen av forskning och utbildning på forskarnivå, efter lärosäte och lärosäteskategori, 2018, andel. Sorterat fallande efter andelen direkta statsanslag.

rutan *Resurstilldelningssystemet för forskning och utbildning på forskarnivå*. År 2018 skedde ingen omfördelning av befintliga anslag.

Fördelningen av de medel som tillfördes 2018 enligt modellen uppdelat på lärosäteskategori kan beskådas i tabell 35. Totalt fördelades alltså cirka 300 miljoner kronor, varav 47 procent gick till stora etablerade universitet, 28 procent till fackinriktade universitet, 10 procent till nya universitet och drygt 16 procent till högskolor. De konstnärliga högskolorna fick, som nämnts innan, ökade resurser tilldelade vid sidan av modellen.

De olika kvalitetsindikatorerna har haft olika effekt på fördelningen av medlen. Fördelningarna som gjordes efter bibliometri och externa medel innebar att de stora breda- och

de fackinriktade universiteten fick merparten av ökningen. Totalt gick 87 respektive 91 procent av medlen som fördelades enligt dessa indikatorer till de stora breda- och de fackinriktade universiteten. Nettoeffekten av dessa två indikatorer, om man som ovan slår ihop grupperna stora breda- och de fackinriktade universitet och jämför dessa mot övriga kategorier av lärosäten, var att dessa medel i stort sett fördelades enligt fördelningen av intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå på totalnivå.

Samverkansindikatorn hade en utjämnande effekt. Här fördelades pengarna förhållandevis jämnt efter att lärosätena delats in i tre nivåer av bedömd samverkan med det omgivande samhället. Samverkansindikatorn verkar inte

RESURSTILLDELNING FÖR FORSKNING OCH UTBILDNING PÅ FORSKARNIVÅ

År 2009 infördes grunden för det nuvarande resurstilldelningssystemet för forskning och utbildning på forskarnivå. Systemet har reviderats och anpassats vid olika tillfällen sedan dess, senast i och med den senaste forskningspolitiska propositionen (2016/17:50).

Modellen är utformad så att nya medel och 20 procent av de befintliga direkta statsanslagen ska fördelas efter två så kallade kvalitetsindikatorer; externa medel och vetenskaplig produktion. I och med den senaste forskningspropositionen lades *samverkan med det omgivande samhället* till som en av bedömningsgrunderna. Indikatorerna har tilldelats lika vikt vid fördelning av medlen.

Vid resurstilldelningen 2016 modifierade regeringen modellen så att ovanstående principer applicerades efter att lärosätena delats in i tre grupper. År 2017 ökade anslagen enbart marginellt, och modellen användes inte för fördelning. Detta gör att 2018 var det första året som, med undantag för omfördelningen av befintliga anslag, modellen används på det sätt som anges i den forskningspolitiska propositionen.

Under 2018 skedde ingen omfördelning av befintliga statsanslag. I budgetpropositionen 2018 (prop. 2017/18:1) hänvisar regeringen till de principer som antagits för att stärka anknytningen mellan forskning och utbildning som skäl för detta.

Lärosäten med läkar- och tandläkarutbildning erhåller också anslag för att täcka landstingens kostnader för klinisk forskning och utbildning på forskarnivå.

Utöver direkta statsanslag kanaliseras statens forskningsmedel via forskningsråd och andra forskningsfinansierande myndigheter. Detta är medel som också bygger på politiska beslut, men där fördelningen sker i konkurrens.

Nuvarande resurstilldelningssystem är under utredning. Se faktarutan *Styr- och resursutredningen (Strut)* kapitlet *En introduktion till den Svenska högskolan*.

vara proportionell mot storleken på lärosätets forskningsintäkter på samma sätt som övriga indikatorer, vilket ledde till att medlen fördelades mycket jämnare mellan lärosätena. Indikatorn hade således en utjämnande effekt på modellen, vilket var i linje med regeringens förslag i forskningspropositionen (prop. 2016/17:50, sida 57).

Totalt innebar detta att de nya universiteterna och högskolorna fick relativt stora tillskott genom den nya modellen, i förhållande till sina totala intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå.

Viss ökning av bidragsintäkter

Forskningsbidrag är externa medel som utlyses av forskningsfinansierande organisationer, såväl offentliga som privata. Medlen söks, oftast i konkurrens, av enskilda forskare eller forskargrupper efter lärosätets godkännande. Tillsammans med de direkta statsanslagen finansierar bidragsintäkterna huvuddelen av lärosätenas forskning och utbildning på forskarnivå.

Under 2018 ökade lärosätenas intäkter av forskningsbidrag från externa finansiärer med drygt 190 miljoner kronor i fasta priser och uppgick till totalt 20,4 miljarder kronor. Ökningen på totalnivå berodde på ökade intäkter från ett flertal olika finansiärer (se tabell 36), men var till stor del en effekt av på ökade intäkter från Wallbergstiftelserna.

De tre forskningsråden har som uppgift att fördela statliga forskningsmedel till lärosätenas verksamhet. Totalt uppgick lärosätenas bidragsintäkter från forskningsråden till 6,5 miljarder kronor under 2018, vilket innebar en minskning

Tabell 35. Sammanställning av fördelning av nya forskningsresurser enligt budgetpropositionen 2018 (prop. 2017/18:1, tabell 9.6, s. 212 i utg.omr. 15/16) samt fördelning av intäkter 2017, efter kvalitetskriterier och per lärosäteskategori, miljoner kronor och andelar. Notera att det totala tillskottet till de direkta statsanslagen för forskning och utbildning på forskarnivå uppgick till drygt 500 miljoner. I tabellen redovisas endast de medel som fördelades enligt den modell som beskrivs i (prop. 2016/17:50) och i faktarutan *Resurstilldelning för forskning och utbildning på forskarnivå*. Konstnärliga högskolor ingår inte i modellen, men dess (mycket blygsamma) andel av de totala forskningsintäkterna 2017 ingår i kategorin Högskolor.

Lärosäteskategori	Fördelning utifrån bibliometri		Fördelning utifrån externa medel		Fördelning utifrån samverkan		Total modell		Andel av intäkter, 2017
	Mkr	%	Mkr	%	Mkr	%	Mkr	%	%
Stora breda universitet	63 207	62,0	57 798	56,7	21 719	21,3	142 724	46,7	53,4
Fackinriktade universitet	27 117	26,6	34 844	34,2	23 389	23,0	85 350	27,9	36,3
Nya universitet	6 619	6,5	4 633	4,5	18 376	18,0	29 628	9,7	4,3
Högskolor	4 960	4,9	4 628	4,5	38 426	37,7	48 014	15,7	6,0
Summa	101 903	100	101 903	100	101 910	100	305 716	100	100

med 140 miljoner eller drygt 2 procent i reala termer sedan 2017. Vetenskapsrådet fördelade närmare 5 miljarder kronor, medan de två mindre råden, Forte och Formas, sammanlagt ansvarade för resterande medel – drygt 1,5 miljarder. Minskningen av rådens totala medel härstammade främst från att intäkterna från Vetenskapsrådets minskade i reala termer för andra året i rad.

Andra statliga myndigheter finansierar också forskning. Från dessa hade lärosätena störst intäkter från Vinnova och Energimyndigheten. Intäkterna ökade dock mest, både i

relativa och i absoluta tal, från andra statliga lärosäten och övriga statliga myndigheter. Dessa intäkter utgör stor del om anslagsmedel som ett lärosäte transfererar vidare till ett annat samarbetande lärosäte. Medlen syns som bidrag från andra universitet och högskolor eller enskilda utbildningsanordnare vid det mottagande lärosätet – inte som direkta statsanslag. Det var i princip uteslutande stora breda universitet som redovisade ökade bidragsintäkter från andra statliga lärosäten. Som nämnts tidigare har intäkterna från stiftelser och organisationer utan vinstsyfte ökat i forskningsverksamheten.

Tabell 36. Lärosätenas bidragsintäkter för forskning och utbildning på forskarnivå, 2008, 2017 och 2018 samt årlig förändring, per finansärskategori och finansieringskälla, miljoner kronor samt andelar i 2018 års priser. De anslag som Kammarkollegiet betalar ut efter beslut av regeringen ingår inte i sammanställningen.

	2008	2017	2018	Förändring 2017–2018		Andel av total 2018
	Mkr	Mkr	Mkr	Mkr	Procent	Procent
Forskningsråd	4 150	6 647	6 506	-140	-2,1	31,9
Vetenskapsrådet	3 136	5 140	4 997	-143	-2,8	24,5
Formas	621	983	987	5	0,5	4,8
Forte	393	524	522	-2	-0,4	2,6
Statliga myndigheter	2 735	3 199	3 358	158	5,0	16,4
Vinnova	793	933	990	58	6,2	4,9
Energimyndigheten	358	741	686	-55	-7,5	3,4
Sida/SAREC	427	193	204	11	5,6	1,0
Rymdstyrelsen	65	85	79	-5	-6,2	0,4
Statliga universitet och högskolor	297	538	615	77	14,2	3,0
Övriga statliga myndigheter	795	709	783	74	10,4	3,8
Stiftelser och andra organisationer utan vinstsyfte i Sverige	2 870	4 880	5 045	164	3,4	24,7
Wallenbergstiftelser	514	1 536	1 677	141	9,2	8,2
Cancerfonden	322	397	448	51	12,8	2,2
Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond	129	309	308	-1	-0,4	1,5
Hjärt- Lungfonden	77	161	198	37	22,9	1,0
Stiftelser förvaltade av lärosäte	274	304	316	12	4,1	1,5
Övriga organisationer utan vinstsyfte i Sverige	1 553	2 173	2 098	-76	-3,5	10,3
Offentliga forskningsstiftelser	1 002	1 356	1 443	87	6,4	7,1
SSF	456	653	697	44	6,7	3,4
KK-stiftelsen	145	350	371	22	6,2	1,8
Östersjöstiftelsen	239	174	172	-2	-1,0	0,8
Mistra	104	137	158	21	15,5	0,8
EU	1 360	1 867	1 931	63	3,4	9,5
EU:s ramprogram exkl. ERC	1 172	1 239	1 225	-14	-1,1	6,0
Europeiska forskningsrådet (ERC)	24	351	359	7	2,1	1,8
EU, ej ramprogram	164	277	347	70	25,4	1,7
Medel från övriga utlandet	492	803	801	-2	-0,2	3,9
Kommuner och landsting	351	673	729	55	8,2	3,6
Företag i Sverige	504	798	716	-82	-10,2	3,5
Övrigt	-155	3	-110	-	-	-
Totalsumma	13 310	20 225	20 417	192	0,9	100

Intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå från den här finansiärskategorin ökade med 164 miljoner kronor, eller 3,4 procent, i reala termer mellan 2017 och 2018 och utgör nu 25 procent av lärosätenas totala bidragsintäkter. Motsvarande andel för tio år sedan var 22 procent. Det är framförallt intäkter från Wallenbergstiftelserna som har ökat. År 2018 utgjorde dessa stiftelser den näst största enskilda bidragsfinansiären i sammanställningen, efter Vetenskapsrådet. För tio år sedan var intäkterna från EU:s ramprogram, Vinnova och Formas alla större. Även intäkterna från Cancerfonden och Hjärt- Lungfonden ökade i reala termer mellan 2017 och 2018.

De offentliga forskningsstiftelserna bildades på 1990-talet med medel från de avvecklade löntagarfonderna. Intäkterna från dessa organisationer steg med totalt 87 miljoner kronor, eller 6 procent mellan 2017 och 2018.

Intäkterna från EU samt kommuner och landsting ökade både med ungefär 60 miljoner, medan medlen från företag i Sverige minskade med drygt 80 miljoner kronor, eller 10 procent.

För mer uppgifter om lärosätenas forskningsbidrag, se tabell på UKÄ:s webbplats, uka.se/arsrapport.

Oförbrukade och upplupna bidragsintäkter

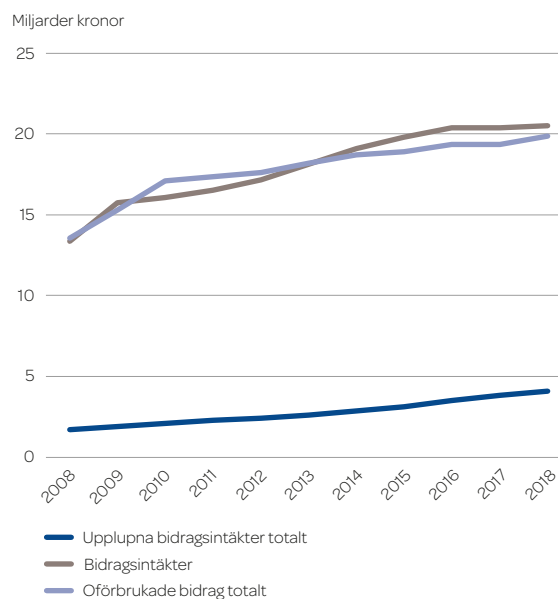
De externa finansiärernas bidrag till lärosätena bokförs som intäkter vartefter de förbrukas. Bidrag som betalats ut till lärosätena men ännu inte har omsatts i verksamheten ingår därmed inte i intäkterna utan redovisas separat i balansräkningen som oförbrukade bidrag. Dessa medel utgör en fordran från finansiären på lärosätena som förbundit sig att med medlen finansiera forskning och utbildning inom specifika projekt under kommande år. I det motsatta fallet, när lärosätena påbörjar avtalad forskning innan finansiären har betalat in medlen, uppstår i stället en fordran på finansiären från lärosätets sida. Denna fordran motsvarar lärosätets kostnader för den utförda forskningen eller utbildningen som redovisas som upplupna bidragsintäkter i balansräkningen.

Vid utgången av 2018 uppgick lärosätenas sammanlagda oförbrukade bidrag till 19,9

miljarder kronor, varav 18,9 miljarder kronor avsåg forskning och utbildning på forskarnivå. De oförbrukade forskningsbidragen kan ställas i relation till universitetens och högskolornas intäkter (förbrukning) av forskningsbidrag som under 2018 uppgick till 20,4 miljarder kronor.

Av figur 90 framgår att de samlade oförbrukade bidragen mellan 2010–2013 årligen var högre än de bidrag som lärosätena förbrukade. Som nämnts tidigare ökade medlen till högskolan mycket kraftigt under åren dessförinnan, samtidigt som lärosätena inte hann utveckla verksamheten i samma takt. Årets resultat innebar att de oförbrukade bidragen återigen närmade sig samma volym som den årliga förbrukningen av bidragsintäkter. Högskolans bidragsnetto (nettoskuld), det vill säga de oförbrukade bidragen minus de upplupna bidragsintäkterna, ökade under 2018 efter att ha minskat under 2017 – för första gången sedan uppgifterna började rapporteras. Ökningen uppgick till 240 miljoner kronor, eller 2 procent och innebar att bidragsnettot nu är på samma nivå som under 2016. Varje lärosätets bidragsnetto redovisas i tabell 37 i slutet av kapitlet.

Figur 90. Lärosätenas intäkter av forskningsbidrag samt oförbrukade bidrag och upplupna bidragsintäkter, 2008–2018, miljarder kronor i 2018 års priser. I oförbrukade bidrag och upplupna bidragsintäkter ingår även vissa bidrag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, men andelen är låg: knappt 5 procent av de totala oförbrukade bidragen 2018.

Tabell 37. Lärosätesspecifika uppgifter för högskolans ekonomi och finansiering.

	Lärosätets intäkter				Lärosätets kostnader			
	Totalt	Anslags- medel	Statliga myndig- heter	Övrigt	Totalt	Personal	Lokaler	Övrigt
Universitet	64 297	37 212	12 668	14 417	64 115	39 971	7 972	16 173
Uppsala universitet	7 061	4 089	1 432	1 539	7 122	4 648	772	1 701
Lunds universitet	8 516	4 664	1 713	2 140	8 464	5 236	1 042	2 186
Göteborgs universitet	6 546	4 156	1 172	1 218	6 608	4 182	607	1 819
Stockholms universitet	5 142	3 301	1 092	748	5 338	3 641	757	940
Umeå universitet	4 437	2 846	926	665	4 271	2 659	435	1 177
Linköpings universitet	4 036	2 560	821	655	3 881	2 477	519	884
Karolinska institutet	7 131	2 995	1 407	2 729	7 132	3 563	931	2 638
Kungl. Tekniska högskolan	4 786	2 367	1 056	1 363	4 708	2 840	881	987
Chalmers tekniska högskola (enskild)	3 802	1 722	1 017	1 063	3 876	2 389	467	1 020
Luleå tekniska universitet	1 696	1 086	312	297	1 629	1 057	197	375
Handelshögskolan i Stockholm (enskild)	515	93	16	407	489	292	103	95
Sveriges lantbruksuniversitet *	3 512	1 842	925	744	3 570	2 198	407	965
Karlstads universitet	1 165	900	120	145	1 137	824	122	192
Linnéuniversitetet	1 906	1 406	289	211	1 914	1 308	202	404
Örebro universitet	1 408	1 138	100	169	1 434	912	195	327
Mittuniversitetet	1 022	799	82	141	995	682	112	200
Malmö universitet	1 616	1 247	187	183	1 546	1 062	223	262
Högskolor	8 312	5 975	1 001	1 335	8 247	5 611	950	1 687
Blekinge tekniska högskola	465	343	40	82	444	322	48	74
Försvarshögskolan	548	259	263	26	544	327	63	154
Gymnastik- och idrottshögskolan	160	131	6	23	154	97	25	32
Högskolan i Borås	700	572	39	90	703	488	90	125
Högskolan Dalarna	695	509	97	89	673	489	70	114
Högskolan i Gävle	663	554	39	70	709	500	79	131
Högskolan i Halmstad	598	463	38	97	603	404	77	122
Högskolan Kristianstad	546	460	36	49	530	382	51	97
Högskolan i Skövde	470	355	22	93	490	348	58	83
Högskolan Väst	566	430	45	91	546	396	49	101
Mälardalens högskola	990	726	85	179	951	662	97	192
Stiftelsen Högskolan i Jönköping (enskild)	1 014	665	121	228	1 022	636	98	288
Södertörns högskola	897	509	169	219	878	561	144	174
Konstnärliga högskolor	802	736	31	35	774	433	184	157
Beckmans Designhögskola	34	31	0	2	33	16	11	6
Konstfack	199	187	4	7	190	109	45	36
Kungl. Konsthögskolan	90	80	8	2	83	43	21	19
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	200	178	5	17	191	110	41	41
Stockholms konstnärliga högskola **	280	259	13	7	276	155	65	55
Övriga enskilda utbildningsanordnare	500	350	25	124	493	295	58	140
Akademi för Ledarskap och Teologi	13	5	0	7	12	7	1	4
Enskilda Högskolan, Stockholm	26	14	2	10	25	16	2	7
Ericastiftelsen	10	8	-	2	10	8	1	1
Ersta Sköndal Bräcke högskola	187	118	11	59	182	115	18	50
Evidens AB	-	-	-	-	-	-	-	-
Gammelkroppa skogsskola	4	2	-	2	4	3	1	1
Johannelunds teologiska högskola	8	4	0	4	8	5	3	1
Newmaninstitutet	13	6	0	7	12	7	1	4
Röda Korsets Högskola	108	92	9	7	109	57	16	36
Skandinavians akademi för psykoterapiutveckling	-	-	-	-	-	-	-	-
Sophiahemmet Högskola	115	86	4	25	115	69	13	34
Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut*****	15	14	0	1	15	9	4	2
Svenska institutet för för kognitiv psykoterapi	-	-	-	-	-	-	-	-
Totalt	73 911	44 274	13 726	15 912	73 630	46 309	9 163	18 157

* SLU har även intäkter och kostnader inom verksamhetsområdet förtjäpnade miljöanalys som ej redovisas här. ** Inkl. decemberprestationer.

*** (prop. 2017/18:1) Andel tilldelat av de 300 mnkr som fördelades efter modellen som beskrivs i (prop. 2016/17:50) och i faktarutan *Resurstilldelning för forskning och utbildning på forskarnivå*. **** Oförbrukade bidrag minus upplupna bidragsintäkter. Bidrag som ej ännu använts av lärosätet för att finansiera forskning. ***** I den ekonomiska statistiken räknas SMI som en konstnärligt inriktad högskola.

Ekonomiskt resultat och nyckeltal				Utbildning på grundnivå och avancerad nivå					Forskning och utbildning på forskarnivå				
Verksamhets- utfall	Årets kapital- förändring	Balan- serad kapital- förändring	Myndig- hets- kapital/ kostnader (%)	Andel av läro- sätets totala intäkter (%)	Andel av totala intäkter för utb.på g/a-nivå (%)	Tak- belopp	Utbild- nings- volymens ekono- miska värde**	Anslags- sparande (+) resp. över- produk- tion (-)	Andel av läro- sätets totala intäkter (%)	Andel direkta stats- anslag (%)	Andel av totala intäkter för forsk./ utb.forsk. -nivå (%)	Andel tilldelat enl. modell i BP18*** (%)	Bidrags- netto ****
182	248	11 795	18,8	35,9	76,2	18 102	17 420	682	63,4	43,3	94,4	84,3	14 919
-61	-62	1180	15,7	29,6	6,9	1 756	1 693	63	70,4	45,4	11,5	9,6	1 678
52	72	1 591	19,6	30,9	8,7	2 067	2 013	54	69,1	42,2	13,6	11,2	3 461
-62	-39	1 211	17,7	38,2	8,3	2 123	2 036	88	61,8	48,2	9,4	8,4	1 812
-197	-196	1 198	18,8	39,0	6,6	1 739	1 631	108	61,0	51,5	7,3	6,8	983
166	166	598	17,9	43,1	6,3	1 397	1 344	53	56,9	50,7	5,9	5,3	697
155	156	618	19,9	42,8	5,7	1 550	1 472	78	57,2	43,4	5,4	5,5	610
-2	0	1 574	22,1	15,5	3,7	721	691	30	84,5	34,1	14,0	8,3	2 641
78	88	750	17,8	32,0	5,1	1 161	1 169	-8	68,0	37,2	7,5	6,1	512
-74	-74	527	11,7	26,8	3,4	894	848	46	73,2	31,8	6,4	5,0	672
66	66	283	21,4	44,2	2,5	674	653	21	55,8	40,4	2,2	3,0	193
26	26	388	84,4	60,1	1,0	-	-	-	39,9	6,2	0,5	-	124
-58	-54	555	14,0	17,6	2,0	-	-	-	69,0	47,4	5,6	5,5	832
28	36	124	14,1	66,2	2,5	664	646	19	33,8	60,4	0,9	2,3	93
-8	-8	258	13,1	71,9	4,5	1 068	1 001	67	28,1	62,7	1,2	2,0	235
-26	-26	557	37,0	63,2	2,9	797	781	17	36,8	60,5	1,2	2,0	198
27	27	185	21,4	60,0	2,0	555	548	6	40,0	59,6	0,9	1,7	37
70	70	199	17,4	75,6	4,0	936	896	39	24,4	59,6	0,9	1,8	141
64	62	1 504	19,0	73,5	20,2	4 788	4 738	49	26,5	45,6	5,1	15,7	793
21	21	97	26,6	65,1	1,0	248	240	8	34,9	59,4	0,4	0,7	27
4	4	46	9,3	76,1	1,4	-	-	-	23,9	53,5	0,3	-	8
6	6	34	25,6	69,8	0,4	104	106	-2	30,2	56,0	0,1	0,6	19
-3	-3	37	4,8	76,2	1,8	501	465	37	23,8	44,6	0,4	1,9	37
22	22	124	21,7	81,6	1,9	432	413	19	18,4	60,1	0,3	1,3	44
-46	-46	126	11,4	77,8	1,7	456	455	1	22,2	66,6	0,3	1,3	39
-5	-5	57	8,6	73,8	1,5	394	381	13	26,2	43,9	0,4	1,3	38
15	14	82	18,1	84,7	1,5	398	402	-4	15,3	75,6	0,2	0,7	21
-21	-21	114	19,0	69,5	1,1	310	305	5	30,5	35,3	0,3	0,7	40
20	20	82	18,7	76,4	1,4	365	374	-9	23,6	49,1	0,3	1,8	30
39	39	301	35,8	68,4	2,2	610	608	2	31,6	36,4	0,7	2,2	158
-8	-9	282	26,7	72,6	2,4	549	595	-46	27,4	41,8	0,6	2,2	124
19	19	121	16,0	65,0	1,9	421	396	25	35,0	26,6	0,7	0,9	208
28	28	-	-	85,3	2,3	561	546	15	14,7	85,6	0,3	-	-
0	0	-	-	100,0	0,1	-	-	-	0,0	-	0,0	-	-
9	9	16	13,3	89,2	0,6	163	166	-4	10,8	91,5	0,0	-	3
6	6	10	20,0	80,4	0,2	65	68	-4	19,6	63,8	0,0	-	7
8	8	51	30,9	88,4	0,6	132	126	5	11,6	85,2	0,1	-	55
4	4	23	9,6	79,4	0,7	202	185	17	20,6	90,3	0,1	-	19
8	8	-	-	84,4	1,4	-	-	-	15,6	24,0	0,2	-	-
1	1	-	-	100,0	0,0	-	-	-	0,0	-	0,0	-	-
0	0	-	-	83,1	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-
0	0	-	-	100,0	0,0	-	-	-	0,0	-	0,0	-	-
5	5	25	16,1	82,7	0,5	-	-	-	17,3	21,8	0,1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0	0	-	-	100,0	0,0	-	-	-	0,0	-	0,0	-	-
0	0	-	-	100,0	0,0	-	-	-	0,0	-	0,0	-	-
1	1	-	-	100,0	0,0	-	-	-	0,0	-	0,0	-	-
0	0	-	-	83,6	0,3	-	-	-	16,4	25,8	0,0	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0	0	-	-	81,5	0,3	-	-	-	18,5	23,4	0,0	-	-
0	0	-	-	100,0	0,0	-	-	-	0,0	-	0,0	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
281	346	13 424	18,7	41,0	100,0	23 451	22 705	745	58,4	43,5	100,0	100,0	15 797